

Sõidukite maanteepiiripunkti sisenemise korraldamise ülesande halduslepingu alusel üle andmine. Analüüs.

Eestis on kolm rahvusvahelist maanteepiiripunkti (Narvas, Koidulas ja Luhamaal), mis asuvad Euroopa Liidu välispiiril ja teenindavad sõidukeid (veoautod, sõiduautod, bussid, mootorrattad), mis Euroopa Liidust lahkuvad ja Euroopa Liitu sisenevad. Eestist väljuval suunal teenindatakse aastas ca 600 000 sõidukit (siseneval suunal lisaks on sama arv sõidukeid) ning keskmiselt tõuseb piiriületatavate sõidukite arv ca 10% aastas. See tähendab, et tunnis väljub igast piiripunktist ca 23 sõidukit ja niimoodi ööpäevaringselt ja aasta läbi.

Enamus piiriületajad soovivad piiri ületada päevasel ajal, riigipühade eelsel ja järgsel ajal. Sellest tulenevalt on tekkinud piiriületuse ootejärjekorrad, mis võivad olla sõltuvalt perioodist ja sõiduki kategooriast kuni päevade pikkused. Piirijärjekordadega seonduvad probleemid on kestnud aastaid, kuid viimastel aastatel on olukord muutunud halvemaks, st järjekorrad muutunud on pikemateks. Pikad piiriületuse ootejärjekorrad Eesti maanteepiiripunktides põhjustavad ebamugavusi nii sõidukite juhtidele kui ka kohalikele elanikele.

Piiriületuse ootejärjekordadega seonduvad probleemid on piiriületajate ja kohalike omavalitsuste mure. Harv ei ole olukord, kus piiriületajad peavad ootama mõnikord isegi kuni 6 ööpäeva, et saaks piiri ületada, samal ajal kui firmadel seisab kaup päevade kaupa piiril – tarne tähtajad mööduvad, lepingu tingimusi ei saa täita. Selline olukord võib viia selleni, et turistid ei taha enam piiri ületada, sest nad ei tea millal nad tagasi saavad. Pikad piirijärjekorrad võivad põhjustada olukorra, et firmad suunavad kauba teistesse transiidikorridoridesse, mis võtab kindlasti rohkem aega ja suurendab kulutusi.

Piiriületusel tekkiv järjekordade probleem pärsib peamiselt piiriäärsete elanike ja firmade tegevust. Kohalik omavalitsus peab leidma lisaks ressursse, et piiriületuse ootejärjekordadega toime tulla, sest järjekorrad tekitavad kohaliku omavalitsuse territooriumil probleeme avaliku- ja heakorraga. Eriti tõsine on olukord Narva linnas kus piiripunkt asub linnas sees ja sõidukite asumine piirijärjekorras linna tänavatel on mõeldamatu, eriti veoautode puhul. Selleks, et tulevikus probleeme vältida, loodi linna serva vastav ooteala ning Narva linn ja Siseministeerium sõlmisid 2005. aastal lepingu, milles lepiti kokku, et Siseministeerium rahastab oma eelarvest piiripunkti suunduvate sõidukite liiklemist, kuid seoses eelarve piiratusega on vastavat toetussummat aasta aastalt vähendatud ning selle tulemusena pidi kohalik omavalitsus leidma antud tegevuse rahastamiseks muid võimalusi. Selleks kehtestati teenustasud piiriületuse ootejärjekorras ootajatele. Vastavate tasude õiguspärasuse seadis kahtluse alla õiguskantsler ning hiljem tunnistas nende tasude kehtestamise seadusevastaseks ka Riigikohus.

Seoses asjaoluga, et kohalikel omavalitsustel puuduvad vahendid ja õigus kehtestada ja neil puudub õigus kehtestada tasusid piirületuse ootejärjekorras ootavatele isikutele algatas Siseministeerium 2010 aasta kevadel riigipiiri seaduse muutmise. Seaduse muudatusega loodi regulatsioon, mis võimaldab luua maantee piiripunktide juurde ootealad, ühtne piirületuse ootejärjekorra andmebaas ning kehtestas tasude ülempiirid ootealade- ja andmebaasi kasutamise eest.

Seadusandja peamine eesmärk oli luua terviklik süsteem, mis võimaldaks piiriületajatel piiriületuse aega paremini planeerida kaotades vajaduse oodata piiriületust elavas järjekorras piiripunkti juures. Seaduse muudatused võeti vastu 10.06.2010 (RTI, 29.06.2010, 37, 222) ning muudatused jõustusid 30.06.2010.

Riigipiiri seadus kehtestab sõidukite maanteepiiripunkti sisenemise korraldamise, milleks on riigipiiri ületada soovivate sõidukite ootejärjekorda võtmine, ootejärjekorras ootamine, piiriületuse ooteala kasutamine ja maanteepiiripunkti suunamise korraldamine. Maanteepiiripunkti sisenemise korraldamiseks on vastavalt seadusele tarvis luua ootealad iga maantee piiripunkti juurde ning luua ühtne piiriületuse ootejärjekorra andmekogu.

Kuna riigieelarves ei ole ette nähtud piisavalt vahendeid piiriületuse ootejärjekordade probleemi lahendamiseks nägi seadusandja ette võimaluse anda üle halduslepinguga sõidukite maanteepiiripunkti sisenemise korraldamine vastavalt riigipiiri seaduse § 8¹ kohaselt kohalikele omavalitsustele ja eraõiguslikele juriidilistele isikutele. Siseministeeriumi eelarves oli 2010. aastal oli piirijärjekordade haldamiseks ette nähtud 1 017 296 krooni ning mis oli mõeldud Narva linnaga sõlmitud lepingu täitmiseks. Tegelik vajadus antud ülesannete täitmiseks on 6 miljonit krooni, milleks eelarves vahendid puuduvad. Lisaks Narva linnale lisandub vajadus korraldada piirijärjekordasid Koidula- ja Luhamaa maanteepiiripunktides, milleks samuti eelarvelised vahendid puuduvad.

Siseministri poolt Riigipiiri seaduse § 8¹ lg 1 sätestatud ülesannete täitmise üle andmine kohalikule omavalitsusele või eraõiguslikule juriidilisele isikule on otstarbekas järgmistel põhjustel:

1. Riigieelarves puuduvad vastavad vahendid, et seadusandja poolt pandud ülesandeid suudaks Politsei- ja Piirivalveamet kvaliteetselt täita.
2. Haldusülesande üleandmisega paraneb piiriületajate jaoks piiriületamisega seonduvate teenuste kvaliteet, sest ooteala- ja andmebaasi haldajad leitakse avaliku konkursi teel, milles toodud teenuste tingimused on sätestatud riigipiiri seaduses, täpsustades konkursi dokumentides.
3. Haldusülesande täitmiseks volitamine ei kahjusta avalikke huve ega nende isikute õigusi, kelle suhtes haldusülesannet täidetakse, sest avaliku konkurssiga leitakse odavaimat hinda pakkunud kohalik omavalitsus või eraõiguslik juriidiline isik